

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНИХ АКТИВІВ У КУРСАНТІВ ЗВО В ПРОЦЕСІ ПРОЯВІВ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ

Дубровинський Г. Р. кандидат психологічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0001-6621-4229>

Лазоренко Б. П. кандидат філософських наук, доцент,
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0002-2113-0424>

Ділай А. Ю. доктор філософії в галузі журналістики,
Військовий інститут Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0002-8255-4941>

В сучасних умовах, коли на теренах нашої Держави вирує війна, вибір молоддю майбутньої професії військового, пов'язаної з ризиками для них життя, дозволяє нам зосередити увагу на процесі підготовки курсантів у військових закладах вищої освіти (ЗВО). Дослідження зосереджено на розвитку особистісних активів курсантів в процесі проявів резильєнтності. Важливе місце в дослідженні було присвячено розгляду резильєнтності, як динамічному процесу, що визначає конструкт стійкості, тому за онову взяли восьмикомпонентну модель резильєнтності (Cheng, King, and Oswald, 2020), яка розглядає резильєнтність як динамічне утворення, яке знаходиться в постійному розвитку. Такий підхід надав нам можливість більш предметно визначити розвиток особистісних активів у курсантів. Результати дослідження можуть бути використані у практичній роботі фахівцями ЗВО та іншими спеціалістами.

Ключові слова: резильєнтність; курсанти; конструкт; особистісні активи; спецкурс.

Вступ. З початку війни з росією, внаслідок повномасштабного вторгнення у 2022 році військ РФ в Україну, питання підготовки військових фахівців за напрямом «військова психологія» стає більш важливим, сам процес підготовки таких фахівців, які спроможні подолати труднощі та розвивати особистісні активи в процесі переживання подій, пов'язаних з війною, стає ще більш актуальним.

Курсанти Військового інституту досить специфічна категорія людей, вони відрізняються від студентів цивільних ЗВО тим, що точно знають свою майбутню діяльність за фахом, яка пов'язана з подоланням труднощів та несе ризик для життя. Специфіка полягає в тому, що до складу курсантів відносять різні категорії людей: військовослужбовці (в тому числі учасники бойових дій), випускники військових ліцеїв та цивільних середніх навчальних закладів, які вже вмотивовані до виконання службових обов'язків під час війни.

Під час навчання у військовому ЗВО курсантам необхідно формувати такі особистісні якості, які б допомогли їм у

подальшому успішно виконувати свої обов'язки.

За результатами дослідження була запропонована курсантам, за власним бажанням, та реалізована програма «Психотехнології командотворення, взаємоі самодопомоги, супроводу військовим психологом особового складу в опрацюванні посттравматичних стресових станів».

Мета дослідження полягає у формуванні шляхів розвитку особистісних активів курсантів ЗВО в процесі проявів ними резильєнтності.

Методи дослідження. Для проведення дослідження було використано авторську анкету та такі методики: (Rice, Liu, 2016).

1. Шкала стійкості Коннора-Девідсона-25 (Connor, Davidson, 2003) для оцінки рівня стійкості, де вищі бали (від 0 до 100) вказують на вищу стійкість.

2. Госпітальна шкала тривоги і депресії (Герасименко, 2023), для визначення та оцінки тяжкості симптомів депресії та тривоги в умовах загальнономедичної практики що дозволяє рекомендувати для первинного виявлення (скринінгу) тривоги та депресії. Інтерпретація результатів: 0-7 – норма; 8-10 – субклінічний рівень тривоги/депресії; 11

балів та вище – клінічно виражена тривога/депресія.

3. Опитувальник загального здоров'я (O33), General Health Questionnaire (GHQ), (Балашова, Васильєв, Дубровинський, 2013) для оцінки певних психічних відхилень в аспекті їхньої тенденції та акцентуації. Інтерпретація результатів: 28-59 – високий рівень, 57-84 – середній, 85-112 – низький рівень.

На етапі кількісного аналізу обробка результатів здійснювалася у програмі Jamovi.

Теоретичне підґрунтя. Резильєнтність можна визначити як певну статичну точку, яка характеризує особу в той чи інший момент перебігу процесу резильєнсу, або властивість, що описує потенційну здатність особи до швидкого відновлення після стресу. Це необхідна якість, яка дозволяє задіяти особистісні активи, щоби впоратися з життєвими труднощами, адаптуватися до змін і виходити зі складних ситуацій сильнішими. Резильєнтність може бути розглянуто як динамічний процес, що залежить від багатьох чинників, таких як психологічна стійкість, соціальна підтримка, самосвідомість та здатність до саморефлексії (Ассонов, Хаустова, 2019).

Однак одна з головних труднощів у проведенні досліджень стійкості є те, що існують значні розбіжності в тому, як визначити та концептуалізувати стійкість. Наприклад, є різні підходи до визначення конструкту стійкості: як риса, процес або результат. Концепції дають дослідникам теоретичні межі, що допоможуть визначити характер і напрямок досліджень (Davydov, Stewart, Ritchie, Chaudieu, 2010). Концептуальні розбіжності заважають оцінці та порівнянню стійкості. Результати дослідження перешкоджають мета-аналізу та ускладнюють операціоналізацію конструкції для цілей вимірювання. Синтез того, що відомо в цій галузі, допоможе прояснити природу цього складного явища і орієнтири майбутніх досліджень.

Стійкість складається з різних чинників, які сприяють розвитку особистісних активів і захищають особистість від дії негативних стресорів. Відновлення та подолання повинні бути задуманими як концептуально відмінні від стійкості; саме оцінка людиною стресорів, мета-пізнання у відповідь на

пережиті емоції та вибір стратегій подолання (Fletcher, Sarkar, 2013).

Проблему активу науковці окреслюють крізь призму поняття «ресурс». Однак між визначеними поняттями і активом існує різниця. Ресурс – це запас, який застосовується у разі необхідності, або не використовується через непотрібність і внаслідок знецінюється; актив – це те, що гарантує результат.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури, емпіричного дослідження запропоновано особистісні активи розглядати як діючу властивість особистості, яка у процесі цілеспрямованого застосування забезпечує конкретний результат (Саврасова-Вьюн, 2022).

Більшість дослідників впевнено стверджує, що резильєнсу передують негативний вплив стресу або психологічна травма. Також дослідники сходяться на тому, що резильєнс належить до категорії позитивної адаптації та пристосування.

Найчастіші визначення резильєнсу в англомовній науковій літературі за даними оглядових досліджень визначається таким термінологічним змістом, як: *позитивна адаптація* (G. Aburn, T. Cosco, K. Rudzinski, S. Caldeira, F. Timmins, A. Stainton, H. Robertson, B. Sanderson, M. Brewer, W. Tan, A. Sisto, Dulin, A.); *відповідь на стрес або травму* (Rice, V., Liu, B., Dulin, A., Aburn, G., Thomas, L., Revell, S., Rudzinski, K., Caldeira, S., Timmins, F., Robertson, H., Stainton, A., Sanderson, B., Brewer, M.); *процес* (Deshields, T., Thomas, L., Revell, S., Rice, V., Liu, B., Rudzinski, K., Ten Hove, J., Rosenbaum, P., Cosco T., Caldeira, S., Timmins, F., Robertson, H., Stainton, A., Sanderson, B., Brewer, M., Tan, W., Sisto, A.); *особистісна риса, властивість* (Dulin, A., Tan, W. та ін.); *певна здатність* (Caldeira, S., Timmins, F., Sanderson, B., Brewer, M., Sisto, A., Aburn, G., Dulin, A.); *наслідок* (Chmitorz, A., Deshields, T., Tan, W. та ін.); *стійкість до стресового впливу* (Rice, V., Liu, B., Chmitorz, A., Dulin, A., Rudzinski, K.); *повернення до попереднього стану, відновлення* (Deshields, T., Rice, V., Liu, B., Cosco T., Chmitorz, A., Aburn, G., Caldeira, S., Timmins, F., Robertson, H., Sanderson, B., Brewer, M., Tan, W., Sisto, A., Rudzinski, K.); *здобуття нових рис та якостей* (Deshields, T., Aburn, G., Sanderson, B., Brewer, M., Sisto, A.).

Результати кількісного контент-аналізу 107 досліджень показують, що найчастіше вживаним перекладом терміну «resilience» в україномовній науковій літературі останніх років є поняття «резилієнс» та (меншою мірою) «резилієнтність». Менша кількість дослідників оперує поняттям «психологічна пружність», і значно менша визначає резилієнс як стійкість до травми. Ряд дослідників на позначення англomовного терміну «resilience» використовує декілька українських аналогів одночасно, таким чином додаючи невизначеності в термінологію (Ассонов, Хаустова, 2019).

В Україні різке зростання кількості досліджень з теми успішного подолання негативних наслідків травматичного досвіду відзначається з 2017 року (Гусак, 2017), та було спричинене перш за все бойовими діями на Сході України, внутрішнім переміщенням осіб з Донецької, Луганської областей, Автономної Республіки Крим. Підвищення інтересу до резилієнсу відбулося після Операцій військ США в Іраку та Афганістані, терористичного акту 9/11 в Нью-Йорку, вибухів в Парижі (Rice, Liu, 2016).

Резилієнс можна визначати як динамічний процес, що відображає здатність особистості відновлювати адаптивне й ефективне психосоціальне функціонування та особистісно зростати після періоду дезадаптивного функціонування, який виник внаслідок дезорганізуючої дії психотравмувальних факторів (Ассонов, Хаустова, 2019).

За останні два десятиліття розуміння психологів функціонування людини в складних ситуаціях швидко розвивається, причому резильєнтність досліджується в широкому діапазоні контекстів, включаючи бізнес-організації, освіта, військові, спортивні результати та спільноти.

Дослідження резильєнтності почалися в психології розвитку та клінічній психології, де досліджували різні групи молоді та дорослих, які мали ймовірність зазнати стресу або травми в їхньому житті (Лазос, 2018).

Вчені Т. Britt, W. Shen, R. Sinclair вивчали, як резильєнтність може покращити результати роботи особистості, та як окремі команди та організації можуть розвивати свою здатність до стійкості. С. Lunenburg,

Е. Pulakos, S. Arad, стверджують, що вимірюючи різні конструкції, як наприклад: адаптивність, самоефективність, соціальна підтримка, регуляція емоцій і оптимізм, особливо важливо стверджувати, що резильєнтність – це окрема конструкція.

Деякі автори намагалися визначити категорії набору елементів резильєнтності де представили 8 компонентів: 1. самоефективність, 2. соціальна підтримка, 3. емоційна регуляція, 4. рішучість/ціль, 5. адаптивність, 6. оптимізм, 7. вирішення проблем, 8. поведінкова наполегливість. Представлені результати окреслили теоретично обґрунтовані визначення та модель резильєнтності, яка не виключає подальших досліджень (Cheng, King, and Frederick, 2020).

Численні докази свідчать про те, що психологічна пружність необхідна у відповідь на різні епізоди, починаючи від постійних повсякденних і закінчуючи серйозними життєвими подіями, і що позитивна адаптація має бути концептуально відповідною до покращення.

Вибірка. У дослідженні ми намагалися визначити, як курсанти оцінюють свій ментальний та загальний стани і в якому напрямку розвивати особистісні активи.

Всього у дослідженні взяло участь 40 курсантів, із них: чоловіки – 52,5% та 19 жінок – 47,5%. Також 25% курсантів мають статус вимушених переселенців, 5% – учасники бойових дій, 25% – мають досвід військової служби до вступу у заклад вищої освіти (ЗВО), 27,5% є випускниками військових ліцеїв.

Дана вибірка відображає тільки ті результати, які характерні для конкретної аудиторії військового ЗВО, (ВІКНУ). Але отримані результати, можуть бути використані іншими військовими ЗВО України, для порівняння та визначення своєї концепції в плані розвитку особистісних активів в процесі проявів резильєнтності у курсантів.

Результати і обговорення. Для оцінки результатів шкали стійкості за методикою Коннора-Девідсона-25 було використано описові статистики, у процентилях (Табл. 1), у частотах (Табл. 2) та отримано такі результати:

Таблиця 1
Показники шкали стійкості Коннора-Девідсона-25 (N-40)

Описові статистики	
	резильєнтність результати
Стандартне відхилення	12.9
Мінімум	46
Максимум	100
25й процентиль	64.3
50й процентиль	72.5
75й процентиль	82.0
100й процентиль	100

Середні дані отримані за 25% за шкалою стійкості Коннора-Девідсона-25 відповідають 64,3 балам. Це свідчить про те, що в нашому дослідженні це максимальні бали, які отримали курсанти в діапазоні 46-64,3 балів. Для більш детального виявлення результатів, ми використали результати частот, що дозволяє виокремити нам кількість курсантів у заданому діапазоні (Табл. 2).

Таблиця 2

Результати частот резильєнтності за шкалою стійкості Коннора-Девідсона-25

Частоти резильєнтності результати			
резильєнтність результати	Лічильники	% від спільного кількості	Накопичений %
46	1	2.5 %	2.5 %
51	1	2.5 %	5.0 %
52	1	2.5 %	7.5 %
54	1	2.5 %	10.0 %
56	1	2.5 %	12.5 %
58	1	2.5 %	15.0 %
Всього	6		

За шкалою стійкості Коннора-Девідсона-25 отримані бали курсантами вказують на середню та високу стійкість, за винятком 15% серед досліджуваних з результатами нижче за 58 балів і яких можна умовно віднести до тих, які у порівнянні з іншими курсантами мають показники нижчі і потребують додаткової роботи фахівців для розвитку особистісного активу у розвитку стресостійкості. При більш детальному розгляді ми виявили, що ці особи до вступу у військовий навчальний заклад не мали досвіду військової служби, або навчання у військовому ліцеї, а закінчували середні школи, гімназії.

Для оцінки результатів емоційної стійкості курсанта, як елементу більш загального поняття – «якість життя» та для діагностики психологічного благополуччя ми використали опитувальник загального здоров'я (O33), General Health Questionnaire (GHQ-28). Дані визначили у процентилях (Табл. 3).

Таблиця 3

Результати опитувальника загального здоров'я (O33)

	результат O33
Стандартне відхилення	14.4
Мінімум	29
Максимум	106
25й процентиль	36.0
50й процентиль	41.0
75й процентиль	46.5
100й процентиль	106

За опитувальником загального здоров'я (O33), General Health Questionnaire (GHQ) ми отримали високий та середній рівні показників у курсантів, що свідчить про нормальну організацію роботи з курсантами керівництва навчального закладу по забезпеченню умов навчання та медичного обслуговування, за винятком одного курсанта, який відповідно, має показник більше ніж 100 балів, що свідчить про низький рівень показників за опитувальником (O33). Цей курсант перебуває під контролем у лікарів поліклініки ЗВО.

Для первинного виявлення проявів тривоги і депресії у курсантів (скринінгу) було використано Госпітальну шкалу тривоги та депресії (HADS).

Таблиця 4

Показники за Госпітальною шкалою тривоги і депресії (N-40)

	Тривога	Депресія
Стандартне відхилення	3.57	2.47
Мінімум	0	0
Максимум	13	11
25й процентиль	2.00	3.00
50й процентиль	3.50	4.00
75й процентиль	6.25	5.25
100й процентиль	13.0	11.0

Середні дані отримані у межах 75% за показниками Госпітальної шкали тривоги і

депресії показують норму. У межах 75-100% ми спостерігаємо клінічно виражені показники тривоги та депресії. Це свідчить про те, що в нашому дослідженні це максимальні бали, які отримали курсанти в діапазоні за шкалою тривоги 6,25-13 балів,

за шкалою депресії 5,25-11 балів. Для більш детального виявлення результатів, ми використали результати частот, що дозволяє виокремити нам кількість курсантів у заданому діапазоні (Табл. 5).

Таблиця 5

Результати частот тривоги за Госпітальною шкалою тривоги і депресії			
Тривога	Лічильники	% від спільного кількості	Накопичений %
8	2	5.0 %	82.5 %
9	3	7.5 %	90.0 %
10	1	2.5 %	92.5 %
12	2	5.0 %	97.5 %
13	1	2.5 %	100.0 %
Всього	9		

За критерієм субклінічна та клінічна виражена тривога/депресія (Табл. 5) ми визначили 17,5% курсантів. Серед них, більшість випускники військових ліцеїв.

Для оцінки зв'язків між досліджуваними змінними ми використали кореляційний аналіз (Табл. 6).

Таблиця 6

Кореляційна матриця за показниками тривоги, депресії, резильєнтності та ОЗЗ				
	Тривога	Депресія	резильєнтність результати	результат ОЗЗ
Депресія	0.540***	—		
резильєнтність результати	-0.366*	-0.389*	—	
результат ОЗЗ	0.575***	0.550***	-0.531***	—

Прим. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

За показниками коефіцієнту кореляції Пірсона, ми маємо значущий прямий рівень кореляції між показниками ОЗЗ і тривогою ($r=0.575$; $p<0.001$), депресією ($r=0.550$;

$p<0.001$) та зворотній із резильєнтністю ($r=-0.531$; $p<0.001$).

Також на Рис. 1 графічно представлено кореляційну матрицю результатів ООЗ та резильєнтністю за критерієм статі.

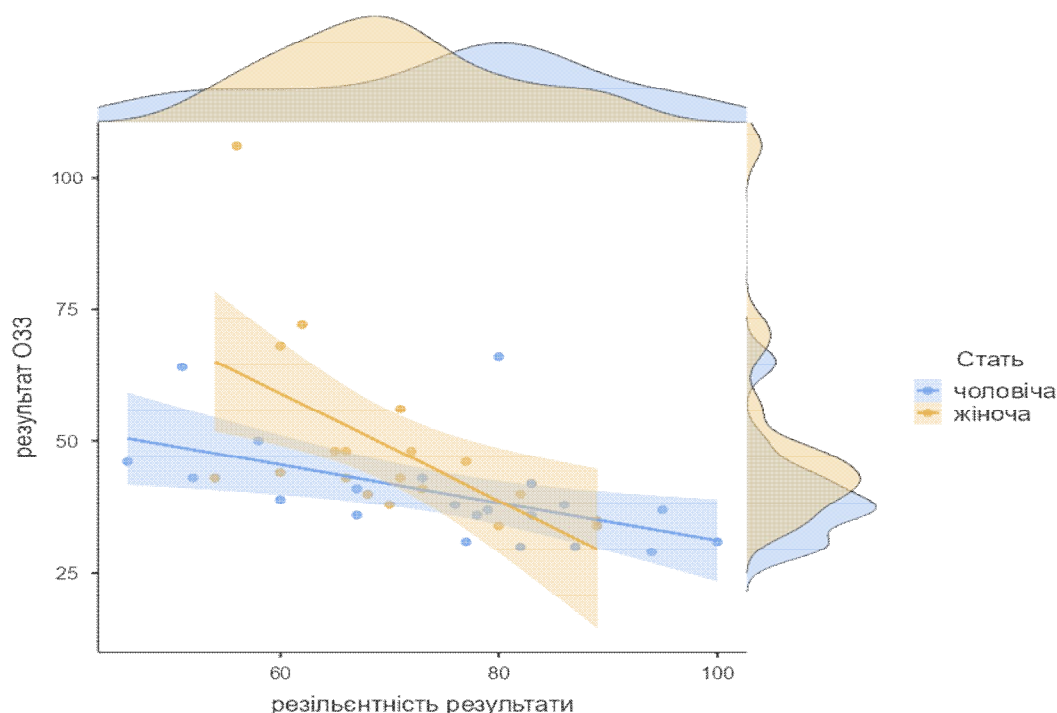

Рис. 1. Графік показників ООЗ та резильєнтності залежно від статі

На представленому рисунку ми не спостерігаємо значних, суттєвих відхилень у показниках ОЗЗ та резильєнтності курсантів жіночої та чоловічої статі.

Після проведення дослідження, курсантам було запропоновано, на добровільній основі, пройти спецкурс з використанням тренінгів та вправ. Всі погодились. Відповідно була розроблена та проведена програма спецкурсу «Психотехнології командотворення», як допомога за принципом «рівний - рівному», що містила задоволення основних базових потреб людини, підтримання та стабілізацію психоемоційного стану і розвитку особистісних активів.

Дискусія і висновки.

Розвиток особистісних активів курсантів, у нашому дослідженні, спрямований на формування емоційної стійкості в подоланні тривожності, депресії, дозволив визначити шляхи розвитку цих активів. Це:

- соціальна підтримка військового колективу;
- психоедукація;
- участь у програмі «Психотехнології командотворення»;

- самоефективність військовослужбовців.

Розглядаючи резильєнтність, як стійкість до негативних процесів, що сприяє розвитку особистісних активів, а також як конструкт, який визначає багатокomпонентність таких показників, як: самоефективність, соціальна підтримка, рішучість, оптимізм, наполегливість та інше (Cheng, King, and Frederick, 2020), дозволяє нам розглядати модель резильєнтності не як сталу структуру, а таку, що постійно розвивається в умовах життєдіяльності людей.

Визначаючи особистісні активи, як діючу властивість особистості курсанта, спрямованої на подолання таких негативних реакцій, як депресія, тривожність, забезпечуючи тим самим позитивний результат у формуванні стійкості та спроможності формувати себе, як майбутнього офіцера-лідера.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні розвитку особистісних ресурсів у військовослужбовців під час їхньої реабілітації, також членів сімей військовослужбовців; молоді, яка перебуває за кордоном; людей, які перебувають на тимчасово окупованій території та інше.

Список використаних джерел

1. Асонов, Д., & Хаустова, О. (2019). Розвиток концепції резильєнсу в науковій літературі протягом останніх років. *Психосоматична медицина та загальна практика*, 4(4). Взято з <https://doi.org/10.26766/pmmp.v4i3-4.219>
2. Балашова, С., Васильєв, С., & Дубровинський Г. (2013) Практичний курс військової психології: Навчальний посібник. Частина 2. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
3. Герасименко, Л. (2023). Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад : навч. посіб. Київ: ВСВ «Медицина».
4. Гусак, Н., Чернобровкіна, В., Чернобровкін, В., Максименко, А., Богданов С., & Бойко О.; за заг. ред. Гусак, Н. (2017). Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резильєнс : посібник з проведення тренінгу, Київ: НаУКМА.
5. Лазос, Г. (2018) Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень. Актуальні проблеми психології. Том 3: Консультативна психологія і психотерапія. Вип. 14, 26–64.
6. Саврасова-Вьюн Т.О. (2022). Розробка й апробація авторської методики «особистісні активи». *Психологія особистості*. Вип. 41, 174.
7. Fletcher, D & Sarkar, M. (2013). *Psychological Resilience A Review and Critique of Definitions, Concepts, and Theory* : London, UK European Psychologist.
8. Kathryn, M. Connor, M.D., & Davidson, M.D. (2003) *DEVELOPMENT OF A NEW RESILIENCE SCALE: THE CONNOR-DAVIDSON RESILIENCE SCALE (CD-RISC) DEPRESSION AND ANXIETY*. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12964174/>
9. Cheng, S. K., King, D., & Oswald, F.L. (2020). *Understanding How Resilience is Measured in the Organizational Sciences*, HUMAN PERFORMANCE.

References

1. Assonov, D., & Khaustova, O. (2019). Rozvytok kontseptsii rezyl'iensu v naukovi literaturi protiahom ostannikh rokiv. [Development of the concept of resilience in the scientific literature in recent years.] *Psykhosomatychna medytsyna ta zahalna praktyka*, 4(4). Vziato z <https://doi.org/10.26766/pmmp.v4i3-4.219> (in Ukrainian)
2. Balashova, S., Vasyliiev, S., & Dubrovynskiy H. (2013) *Praktychnyi kurs viiskovoi psykhoholohii: Navchalnyi posibnyk. Chastyina 2.* [Practical course in military psychology: Textbook. Part 2.] Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. (in Ukrainian)

3. Herasymenko, L. (2023). Reaktsiia na vazhkyi stres ta rozlady adaptatsii. Posttravmatychnyi stresovyi rozlad : navch.posib. [Reaction to severe stress and adaptation disorders. Posttraumatic stress disorder: textbook.]Kyiv: VSV «Medytsyna». (in Ukrainian)
4. Husak, N., Chernobrovkina, V., Chernobrovkin, V., Maksymenko, A., Bohdanov S., & Boiko O.; za zah. red. Husak, N. (2017). Psykhosotsialna pidtrymka v umovakh nadzvychnykh sytuatsii: pidkhid rezyliens : posibnyk z provedennia treninhu. [Psychosocial support in emergency situations: a resilience approach: a training manual] Kyiv: NaUKMA (in Ukrainian)
5. Lazos, H. (2018) Rezilientnist: kontseptualizatsiia poniat, ohliad suchasnykh doslidzen. Aktualni problemy psykholohii. Tom 3 [Resilience: conceptualization of concepts, review of current research Current Issues in Psychology. Volume 3]: Konsultatyvna psykholohiia i psykhoterapiia. Vyp. 14, 26–64. (in Ukrainian)
6. Savrasova-Viun T.O. (2022). Rozrobka y aprobatyia avtorskoi metodyky «osobystisni aktyvy». [Rozrobka y aprobatyia avtorskoi metodyky «osobystisni aktyvy».] Psykholohiia osoobystosti. Vyp.41, 174. (in Ukrainian)
7. Fletcher, D & Sarkar, M. (2013). Psychological Resilience A Review and Critique of Definitions, Concepts, and Theory : London, UK European Psychologist.
8. Kathryn, M. Connor, M.D., & Davidson, M.D. (2003) DEVELOPMENT OF A NEW RESILIENCE SCALE: THE CONNOR-DAVIDSON RESILIENCE SCALE (CD-RISC) DEPRESSION AND ANXIETY. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12964174/>
9. Cheng, S. K., King, D, & Oswald, F.L. (2020). Understanding How Resilience is Measured in the Organizational Sciences, HUMAN PERFORMANCE.

Summary

DEVELOPMENT OF PERSONAL ASSETS IN CADETS OF THE HIGH SCHOOL IN THE PROCESS OF MANIFESTATIONS OF RESILIENCE

Dubrovynskyi H. candidate of psychological sciences, associate professor the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Lazorenko B. candidate of philosophical sciences, associate professor the Institute of Social and Political Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine

Dilay A. PhD in Journalism the Military Institute, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Introduction. In modern conditions, when war is raging on the territory of our State, the choice of a future military profession by young people, associated with risks to their lives, allows us to focus on the process of training cadets in military institutions of higher education (HEI). The study focuses on the development of personal assets of cadets in the process of resilience manifestations. An important place in the study was devoted to the consideration of resilience as a dynamic process that determines the construct of resilience, therefore, the eight-component model of resilience (Cheng, King, and Oswald, 2020) was adopted as the new one, which considers resilience as a dynamic formation that is in constant development. This approach gave us the opportunity to more objectively determine the development of personal assets in cadets. The results of the study can be used in practical work by HEI specialists and other specialists.

Methods. Empirical research methods were used to conduct the study, including: an author's questionnaire and the following methods: Connor-Davidson Resilience Scale-25, Hospital Anxiety and Depression Scale, General Health Questionnaire (GHQ). At the stage of quantitative analysis, the results were processed in the Jamovi program.

Results. The study provides a theoretical analysis of the concept of resilience, focusing on the 8-component model. Indicators of anxiety/depression, emotional stability, religiosity and psychological well-being were also obtained. The data obtained were analysed, taking into account cadets with military service experience before entering the HEI and other categories, correlation analysis was carried out on the basis of the obtained indicators, and a special course programme 'Psychotechnologies of team building' was developed and implemented.

Conclusions.

The results of this study allow us to focus on the development of personal resources and their correction in the educational and upbringing work of a military institution.

Keywords: resilience; cadets; construct; personal assets; special course.

Збір і аналіз даних з літератури – Ділай А.Ю.

Розробка програма спецкурсу, методика – Лазоренко Б.П.

Концептуалізація – Дубровинський Г.Р.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

The authors declare that they have no conflict of interest.

Дата надходження рукопису/Date of receipt of the manuscript: 13.03.25.

Дата прийняття рукопису/Date of acceptance of the manuscript: 09.05.25

© 2025. This work is under an open license CC BY-NC 4.0.